

VILIJEM POL JANG
RASKRSĆA

Preveo
Nenad Dropulić

■ Laguna ■

Naslov originala

William Paul Young

CROSS ROADS

Copyright © 2012 Wm. Paul Young

Translation Copyright © 2012 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Ova priča posvećena je našim unucima, od kojih je svaki jedinstven odraz njihovih roditelja, neistraženi svemir, izvor radosti i čuda koja duboko i zauvek prožimaju naša srca.

Kada jednog dana budete čitali ovu priču, nadamo se da će ona biti prozorčić kroz koji ćete bolje shvatiti svog dedu, svog Boga i svoj svet!

SADRŽAJ

1. Pastva oluje	9
2. Prah prahu	30
3. Jednom davno	40
4. Dom je tamo gde je srce.	63
5. I ostade samo jedan	78
6. Žučni razgovori.	100
7. Skliznuće	112
8. Šta je ljudska duša?.	124
9. Oluja pastve.	138
10. Dvoumica	157
11. Ni tamo, ni ovamo	174
12. Sve zamršeniji zapleti	186
13. Unutrašnji rat.	203
14. Oči u oči.	237
15. Naos	261
16. Parče pite	269

17. Zaključane sobe286
18. Pređeni putevi303
18. Dar303
20. Sada321
Poruka čitaocima i izjave zahvalnosti.323
O autoru329

PASTVA OLUJE

*Najbedniji čovek je onaj koji svoje snove pretvara
u srebro i zlato.*

HALIL DŽUBRAN

U oregonskom gradu Portlandu zima je nekih godina nasilnica, pljučka susnežicu i bljuje sneg u grčevima i mlazevima dok silovito otima dane proleću polažući nekakvo prastaro pravo na položaj kraljice godišnjih doba – što je zapravo samo uzaludni pokušaj još jednog pretendenta. Ove godine nije bilo tako. Zima se jednostavno povukla kao prebijena žena i otišla u iznošenoj prljavoj belo-smeđoj haljini, gotovo bez jecaja i obećanja da će se vratiti. Razlika između njenog prisustva i odsustva jedva se primećivala.

Antoniju Spenseru bilo je svejedno. Zima je neprijatna, a ni proleće nije mnogo bolje. Kad bi mogao, Entoni

bi i zimu i proleće uklonio iz kalendara, zajedno s vlažnim i kišnim delom jeseni. Godina duga pet meseci bila bi sasvim kako treba, svakako bolja od predugih razdoblja nesigurnosti. Na vrhuncu svakog proleća pitao se zbog čega ostaje na severozapadu, ali je svake godine iznova postavljao sebi to pitanje. Možda je razočaravajuća kolotečina nosila sa sobom nekakvu utehu. Pomisao na istinsku promenu bila je zastrašujuća. Što je više tonuo u bezbednost navika, manje je verovao da je išta drugo vredno truda, čak i kad bi bilo moguće. Poznata svakodnevnica, iako ponekad bolna, makar je bila predviđiva.

Naslonio se u stolici i podigao pogled s radnog stola pretrpanog papirima na monitor kompjutera. Pritiskom na dugme mogao je da prizove na ekran svoje nekretnine – stan u susednoj zgradi, kancelarije strateški smeštene na sredini omanjeg poslovnog oblakodera u centru Portlanda, kuću za odmor na obali i vilu na Vest Hillsu. Gledao je i nemirno kuckao desnim kažiprstom po kolenu. Sve je bilo tiho kao da čitav svet zadržava dah. Postoji mnogo načina da se bude sam.

Iako se ljudi s kojima je Toni dolazio u dodir poslovno ili u društvu s tim ne bi složili, on nije bio vedar čovek. Bio je odlučan i uvek u potrazi za novim prednostima. To je često iziskivalo otvoreno i druželjubivo ponašanje, širok osmeh, gledanje pravo u oči i čvrst stisak ruke, ne usled istinskog poštovanja, nego zato što svako raspolaže informacijama koje mogu biti korisne

u ostvarivanju uspeha. Postavljao je mnoštvo pitanja, stvarajući kod sagovornika utisak iskrenog zanimanja ali i izvesne praznine. Poznat kao dobrotvor, shvatao je vrednost saosećanja kao sredstva za postizanje važnijih ciljeva. Obzirnost je olakšavala manipulaciju ljudima. Posle nekoliko bezvoljnih pokušaja zaključio je da su prijateljstva, duboka ili površna, loša investicija. Ne isplate se. Istinska bliskost je smetnja i luksuz za koji nije imao ni vremena ni energije.

Umesto svega toga, posvetio se uspehu u upravljanju i izgradnji nekretnina, raznim poslovnim poduhvatima i sve većim investicijama, i u tom svetu stekao je strahopoštovanje kao oštar pregovarač i majstor u sklapanju pogodbi. Sreća je za Tonija bila besmisleno i prolazno osećanje, obična para u poređenju s mirisom sklopljenog posla i poput droge sa opojnim ukusom pobeđe. Kao Ebenezer Skrudž,* uživao je u otimanju i poslednje krpice dostojanstva ljudima u svojoj okolini, naročito od onih koji za njega rade puni straha, mada ne i poštovanja. Takvi ljudi svakako nisu vredni ni ljubavi ni saosećanja.

Kad se nasmeši, Toni deluje gotovo privlačno. Genetika ga je obdaruila visokim stasom i gustom kosom, koja mu se ni sa četrdesetak godina nije prorodila, mada su mu pravničke sede išarale slepoočnice srebrom. Bio je

* *Ebenezer Scrooge*, glavni junak romana *Božićna pesma* Čarlsa Dikensa, škrt i nemilosrdan bankar koji se posle raznih čudesnih doživljaja menja i prihvata Božić kao praznik ljubavi među ljudima. (Prim. prev.)

očigledno belac, ali nagoveštaj nečeg tamnijeg i finijeg smekšavao mu je crte, što se posebno primećivalo u retkim trenucima kada mu nekakav mušičavi neuravnoteženi smeh uzdrma uobičajeno poslovno držanje.

Po svim merilima Toni je bio bogat, uspešan i vrlo poželjan neženja. Pomalo ženskaroš, vežbao je dovoljno da ostane u formi, i imao je vrlo mali stomačić koji je lako mogao da se uvuče kad je bilo potrebno. A žene su dolazile i odlazile – one pametnije vrlo brzo, a svaka okrnjenog samopoštovanja.

Ženio se dva puta, i to oba puta istom ženom. U prvom braku, kad su imali po dvadesetak godina, dobili su dvoje dece. Njihova kći sada je ljutita devojka i živi blizu majke na drugom kraju zemlje. Sin je druga priča. Taj brak završio se razvodom zbog nepomirljivih razlika, oličenje sračunate nezainteresovanosti i okorelog nedostatka pažnje. Za svega nekoliko kratkih godina Toni je razneo u paramparčad Lorino osećaj samopoštovanje.

Nevolja je bila u tome što se ona povukla dostojanstveno, pa se to nije računalo kao prava pobeda. Zato se Toni sledeće dve godine trudio da pridobije Lori nazad, priredio je veličanstvenu drugu svadbu, a zatim je, posle dve nedelje, podneo zahtev za razvod. Pričalo se da su papiri bili pripremljeni pre nego što su se potpisi u knjizi venčanih osušili. No ovog puta Lori je nasrnula na njega u punom besu odbačene žene, i on ju je finansijski, pravno i psihološki uništio. To se svakako

računalo kao potpuna pobjeda. Bila je to nemilosrdna igra, ali samo za njega.

Platio je time što je izgubio kćer, i to je ponekad izranjalo poput aveti iz senki previše viskija, postalo je majušna sablast koja se lako mogla pokopati ispod posla i pobjeda. Njihov sin bio je najvažniji razlog što je Toni posezao za viskijem i što su mu lekovi koji ublažavaju iskrzane ivice uspomena i žaljenja i smiruju bolne migrene postali stalni pratioci.

Entoni Spenser je u poslu uživao strahopoštovanje kao oštar pregovarač i majstor u sklapanju pogodbi. Kao Ebenezer Skrudž, uživao je u otimanju i poslednje krpice dostojanstva ljudima iz svoje okoline, naročito od onih koji za njega rade puni straha, mada ne i poštovanja. Takvi ljudi svakako nisu vredni ni ljubavi ni saosećanja.

Ako je sloboda proces koji se stalno razvija, takvo je i zlo. Sitna prilagođavanja istine i nevažna opravdanja s vremenom stvaraju nepredvidivu građevinu. To važi za obične ljude koliko i za Hitlera i Staljina. Duša je veličanstveno ali krhko zdanje; laži i izdajstva uzidani u njene zidove i temelje pomeraju čitavu građevinu u nezamislivim pravcima.

Tajna svake ljudske duše, čak i duše Entonija Spensera, veoma je duboka. On se rodio u eksploziji života, u unutrašnjem rastu kosmosa punog sunčevih sistema i galaksija raspoređenih nezamislivo simetrično i elegantno. Čvrsta jezgra uključivala su se u igru međusobno suprotstavljenih sila teže, a svako je mešavini dodavalo

svoju orbitu, pomeralo plesače kosmičkog valcera u većitu dobroćudnu razmenu prostora, vremena i muzike. Usput su nastajali razorni gubici i bol, pa se beskrajno prefinjena građevina raspadala i urušavala. Od tog propadanja mreškala se površina od sebičnih ambicija i odbrambenog straha, a sve nežno se stvrđnjavalo. Ono što je nekada bilo živa jedinka, srž tela, preobražavalo se u kamen, u malu tvrdu stenu unutar ljuštore tela, i moralo je naći svoj put bez ikakve podrške. Bilo je fasada u potrazi za srcem, ugasla zvezda izgladnela u sopstvenoj praznini.

Bol, gubitak i zaborav su strogi gospodari, ali kad nastupaju zajedno, donose gotovo neizdrživo očajanje. Ono je naoružalo Tonijevo postojanje, podarilo mu sposobnost da sakrije oštrice u rečima, podiglo je bedeme koji su sprečavali svaki pristup unutrašnjosti i držali ga zaključanog u prividu bezbednosti, ali izolovanog i potpuno samog. Malo je istinske muzike preostalo u Tonijevom životu, jedva čujni delići kreativnosti. Muzička podloga njegovog života nije bila čak ni prava muzika za liftove, nego niz očekivanih melodija koje prate njegovu predvidivu vožnju liftom.

Ljudi koji ga prepoznaju na ulici pozdravljali su ga klimanjem glave, ali kada prođe, oni prodornijeg pogleda s prezirom su za njim pljuvali na pločnik. Ipak, mnogi drugi bili su očarani; ponizne ulizice iščekivale su njegov sledeći nalog, očajnički žudeći da zadobiju mrvice pohvala ili prividne naklonosti. Tragom navodnog

uspeha druge je pak nosila potreba da osiguraju sopstveni značaj, identitet i planove. Predodžba je stvarnost, čak i kad je lažna.

Toni je posedovao prostranu kuću i veliko imanje na vrhu Vest Hilsa, a kada nije priređivao zabave u cilju sticanja neke koristi, grejale su se samo neke prostorije. Iako je retko boravio u toj kući, držao ju je kao spomenik svojoj poraženoj supruzi. Lori je dobila kuću kao deo poravnjanja posle prvog razvoda, ali bila je prinuđena da je proda kako bi platila advokatima ogromne honorare za drugi razvod. Toni je kuću za sitniš kupio od nje preko trećeg lica, a onda je priredio iznenadnu zabavu izbacivanja na kojoj je policija ispratila njegovu preneraženu bivšu ženu iz kuće na dan kad je kupoprodajni ugovor postao pravosnažan.

Ponovo se nagnuo, isključio kompjuter, uzeo čašu viskija i okrenuo stolicu tako da gleda spisak imena ispisanih na tabli. Ustao je, obrisao četiri imena, dodao jedno i ponovo se skljkao u stolicu, a prsti su mu se ponovo dali u galop po stolu. Danas je zlovoljniji nego obično. Zbog poslovnih obaveza morao je da prisustvuje sastanku u Bostonu koji ga ni najmanje nije zanimao, a onda je zbog omanje krize u personalnom odseku morao da se vrati dan ranije nego što je planirao. Iako ga je ozlojedilo što mora da se bavim nečim što bi lako obavili podređeni u njegovoj kompaniji, bio je zahvalan što ima izgovor da napusti jedva podnošljiva predavanja

i vrati se jedva podnošljivoj svakodnevicu nad kojom je imao više kontrole.

Ali nešto se promenilo. Ono što se pojavilo kao senka nelagode preobrazilo se u svestan glas. Već nekoliko nedelja Toni je imao neprijatan osećaj da ga neko prati. U prvi mah zanemarivao je taj utisak kao posledicu prevelikog stresa, kao izmišljotinu preopterećenog uma. Ali jednom zasejana, ta misao našla je plodno tlo; iako je u početku mogla biti lako zgažena ozbiljnim razmišljanjem, pustila je korenje i uskoro se rascvetala u vidu nervozne preterane opreznosti koja je trošila još više snage iz neprestano budnog uma.

Počeo je da zapaža pojedinosti u sitnim događajima; pojedinačno bi mu jedva privukle pažnju, ali zajedno su u njegovoj svesti postale hor upozorenja. Crno terensko vozilo koje je ponekad viđao kako ga sledi na putu do kancelarije, radnik na benzinskoj pumpi koji je zaboravio da mu vrati kreditnu karticu, obaveštenje od kompanije za obezbeđenje da je u njegovoj kući tri dana zaredom nestajalo struje, dok u kućama njegovih suseda nije, i da je svaki prekid trajao tačno dvadeset dva minuta. Toni je počeo da obraća više pažnje na sitna odstupanja, čak i na to kako ga drugi gledaju – barmen u kafeu *Stampaun*, čuvar na ulazu u zgradu, čak i osoblje na poslu. Primetio je da skreću pogled kad se okrene ka njima, da izbegavaju njegov pogled i brzo govorom tela nagoveštavaju da su zauzeti nečim drugim.

Uočio je neugodnu sličnost u reakcijama ovih različitih ljudi, kao da su u dosluhu. Imali su neku zajedničku tajnu o kojoj on ništa nije znao. Što je više gledao, više je zapažao, pa je još više gledao. Oduvek je bio pomalo paranoičan, ali sada je to naraslo do neprestanog razmišljanja o zaverama, pa je bio uznemiren i plah.

Toni je imao mali privatni radni prostor sa spavaćom sobom, kuhinjom i kupatilom, a adresu nije znao čak ni njegov lični advokat. U ovo utočište na obali reke blizu Avenije Makadam povlačio se kad želi da nestane na nekoliko sati ili da provede noć neopažen.

Bio je i vlasnik zgrade u kojoj se nalazi to njegovo skrovište, ali pre mnogo godina preneo je vlasništvo na neupadljivi paravan. Zatim je renovirao deo podruma i ugradio vrhunsku opremu za nadzor i obezbeđenje. Osim radnika, unajmljenih preko više posrednika, niko drugi nikad nije video te prostorije. Nisu se videle čak ni na planu zgrade, zahvaljujući mitu građevinskoj kompaniji i pažljivo uplaćenim priložima duž lestvice gradske vlasti. Kad se ispravna šifra ukuca u naizgled zarđalu telefonsku razvodnu tablu smeštenu u dnu neupotrebljavanog domarskog plakara, zid bi skliznuo u stranu i otkrio čelična protivpožarna vrata sa savremenom kamerom i tastaturom za unos nove šifre.

Ovaj prostor bio je gotovo u potpunosti samostalan, kablovi za struju i internet bili su nezavisni od ostatka zgrade. Štaviše, ako bi program za elektronski nadzor otkrio pokušaj pronalaženja lokacije, zatvorio bi

i zaključao celokupan sistem, a resetovao bi se samo unosom nove automatski stvorene šifre. To se moglo obaviti samo sa dva mesta – iz Tonijeve kancelarije u centru grada ili iz samog skrovišta. Toni je po navici pre ulaska isključivao mobilni telefon i iz njega vadio bateriju i SIM karticu. U skrovištu je imao neubeleženu fiksnu telefonsku liniju za slučaj potrebe.

Ovaj prostor nije bio za pokazivanje. Nameštaj i umetnički predmeti bili su jednostavni, gotovo spartanski. Niko nikad tu neće ući, pa je sve značilo nešto samo njemu. Na policama je bilo mnoštvo knjiga; mnoge nikad nije ni otvorio, ali pripadale su njegovom ocu. Druge je, posebno klasike, majka čitala njemu i njegovom bratu. Ljubimci iz detinjstva, K. S. Luis i Džordž Mekdonald, zauzimali su počasno mesto. Rano izdanje *Slike Dorijana Greja* Oskara Vajlda bilo je posebno izloženo, samo za njegove oči. Na jednom kraju police bile su brojne knjige o biznisu, često listane i obeležavane – njegov arsenal učitelja. Nekoliko radova Ešera i Dulitla bilo je nasumično raspoređeno po zidovima, a stari gramofon stajao je u uglu. Čuvao je zbirku vinilskih ploča čije su ogrebotine bile utešni podsetnici na davno prohujalo vreme.

U ovom skrovištu čuvao je i najvažnije predmete i dokumente: tapije, vlasničke listove i svoj zvanični testament. Toni je često listao i menjao testament, dodavao ili izbacivao ljude koji su mu se našli u životu u zavisnosti od toga da li je zadovoljan njihovim delima

ili nije. Zamišljao je ljude koji će se brinuti o njegovom bogatstvu pošto se pridruži „dragim pokojnicima“ kada čuju šta kome jeste, a šta nije ostavio.

Njegov lični advokat – o poslovima se starao drugi – imao je ključ od sefa u glavnoj filijali banke „Vels Fargo“ u centru grada. Taj sef mogao se otvoriti samo s potvrdom o Tonijevoj smrti. U sefu su ležala uputstva koja su otkrivala mesto gde se nalaze njegov tajni stan i kancelarija, način ulaska u njih i postupak za pronalaženje šifri za otvaranje sefa uzidanog u temelj zgrade. Kad bi neko pokušao da otvori sef bez pravosnažne potvrde o smrti, banka je imala obavezu da odmah obavesti Tonija, a kada bi se to dogodilo, upozorio je Toni advokata, njihov poslovni odnos bio bi smesta raskinut i zamašan honorar više mu ne bi bio uplaćivan na račun svakog prvog radnog dana u mesecu.

Toni je za pokazivanje držao i jednu staru verziju testamenta u sefu svoje zvanične kancelarije. Nekoliko saradnika i kolega imalo je pristup tom sefu, a Toni se u sebi nadao da su makar neki podlegli radoznalosti i zamišljao je njihovo prvobitno zadovoljstvo što znaju odredbe zastarelog testamenta i otrežnjujući trenutak čitanja važećeg.

Toni je posedovao i zgradu do one u kojoj se nalazilo njegovo skrovište, i to je bio javni podatak. Zgrade su bile vrlo slične, s poslovnim prostorom u prizemlju i stanovima iznad. Imale su i zajedničku podzemnu garažu sa strateški smeštenim kamerama koje su naizgled

pokrivale čitav prostor, ali su zapravo ostavljale nepokriven prolaz. Toni je brzo mogao da stigne u svoje skrovište neopažen.

Kako bi opravdao svoje često prisustvo u tom delu grada, kupio je trosobni stan na prvom spratu zgrade do one sa skrovištem. Stan je bio raskošno uređen, predstavljao je savršenu fasadu, i Toni je u njemu proveo više noći nego u kući na Vest Hilsu ili u vikendici u zalivu Depo. Izmerio je za koliko vremena pešice može da pređe iz jednog stana u drugi i znao je da za manje od tri minuta može da se povuče u svoje skrovište, odakle je lako motrio na stan preko kamera. Bogata elektronska oprema služila je bezbednosti, a ne sticanju prednosti. Namerno nije stavio kamere u spavaće sobe i kupatila jer je znao da će ih neko drugi ponekad koristiti. Bio je prilično odvratn čovek, ali svakako nije bio voajer.

Svako ko prepozna njegov automobil u garaži jednostavno bi pretpostavio, obično s pravom, da je došao da prenoći u stanu. Postao je česta pojava, deo zvučne zavese svakodnevnih dešavanja, pa njegovo prisustvo ili odsustvo nisu slali nikakav signal, nisu privlačili ničiju pažnju, a on je upravo to i želeo. Pa ipak, u stanju povišene strepnje, bio je oprezniji nego obično. Menjao je putanje dovoljno često da uoči prati li ga neko, ali ne prečesto kako ne bi pobudio sumnju.

Nije nikako mogao da shvati zašto bi ga neko uopšte pratio, iz kakvih pobuda i s kakvim namerama. Spalio je mostove za sobom, makar većinu, i pretpostavio je da će

tu naći odgovor. Sigurno se radi o novcu, pretpostavljao je. Zar se ne vrti sve oko novca? Možda je to njegova bivša žena? Možda njegovi partneri žele prevratom da otmu njegov udeo, a možda je u igri neki suparnik? Toni je satima i danima pregledao finansijske podatke o svakom tekućem i pređašnjem poslu, o svakom spajanju i kupovini, tražeći nešto što se ne uklapa, ali nije našao ništa. Onda je zaronio u operativne postupke korporacija, ponovo tražeći... šta? Nešto neobično, neki nagoveštaj ili trag koji će obasniti šta se dešava. Našao je neke nepravilnosti, ali kad ih se dotakao u razgovoru s partnerima, bile su ili smesta ispravljene ili objašnjene u skladu sa uobičajenim operativnim postupcima koje je on sam stvorio.

Čak i u vreme ekonomske krize Toniju je posao išao dobro. Upravo on je ubedio svoje partnere da se pretežno oslanjaju na gotovinu i vrednosne papire koji se mogu lako unovčiti, a sada su oprezno kupovali nekretnine i razgranavali se poslujući po cenama boljim od tržišnih, nezavisni od banaka koje su se povukle u bezbednost gomilanja kredita. Postao je heroj, ali to mu nije donosilo spokoj. Svaki predah bio je kratkotrajan, a svaki uspeh podizao je lestvicu očekivanja. Bio je to iscrpljujući način života, ali bi svako drugo ponašanje nazvao lenjim i neodgovornim.

Provodio je sve manje vremena u glavnoj kancelariji, ali tamo niko nije ni žudeo da bude u njegovoj blizini. Zbog sve jače paranoje bio je neprijatniji nego inače, pa

su i najmanje nepravilnosti izazivale izlive besa. Čak i njegovim partnerima bilo je drago što ne radi u upravi, a kad se svetlo ne uključi u njegovoj kancelariji, svi bi odahnuli s olakšanjem i radili više, nadahnutije i usredsređenije. Takva je razorna snaga opsesivne kontrole, strategije kojom se Toni izuzetno ponosio.

Ali njegovi strahovi izranjali su na površinu upravo u skrovištu, upravo tokom kratkih predaha obuzimalo ga je osećanje da je meta, da je predmet nečije pažnje, neželjene i nedobrodošle. Da sve bude još gore, glavobolje su mu se vratile, i to još jače. Ovim napadima obično su prethodili prvo zamućen vid, a zatim otežan govor – Toni se često mučio da dovrši rečenicu. To ga je upozoravalo da će mu se u lobanju, iza desnog oka, uskoro zariti nevidljivi kolac. Preosetljiv na svetlost i zvuke, obaveštavao je svoju ličnu sekretaricu da ga neće biti i povlačio se u zamračene prostorije svog stana. Naoružan lekovima i belim šumom, spavao je sve dok bol ne umine toliko da ga oseća samo kad se smeje ili trese glavom. Toni je ubedio sebe da viski ubrzava oporavak, ali i inače je tražio svaki izgovor da popije neko piće.

Ali zašto sada? Posle nekoliko meseci bez ijednog napada, sada je patio gotovo svake nedelje. Počeo je da pazi šta uzima, zabrinut da će možda neko pokušati da mu neopaženo sipa otrov u hranu ili piće. Bio je sve umorniji, i budio se iscrpljen čak i iz sna potpomognutog lekovima. Najzad je zakazao pregled kod svog lekara, ali se nije pojavio pošto je morao da prisustvuje neočekivanom

sastanku i reši probleme nastale u važnom preuzimanju jedne firme. Pomerio je pregled za dve nedelje.

Kada se nesigurnost sudari s rutinom, čovek počne da razmišlja o svom životu kao o celini, o tome šta je važno i zašto. Sve u svemu, Toni je bio zadovoljan svojim životom. Bio je uspešan, uspešniji od mnogih, što nije loše za dete iz hraniteljske porodice koje je sistem izneverio i koje je prestalo da plače zbog toga. Grešio je i nanosio je ljudima bol, tačno, ali ko nije? Bio je sam, ali to mu je uglavnom odgovaralo. Posedovao je kuću na Vest Hilsu, vilu u zalivu Depo, stan na reci Vilamet, dobro je ulagao i imao je slobodu da radi gotovo sve što želi. Bio je sam, ali to mu je odgovaralo, uglavnom... Ostvario je svaki cilj koji je sebi postavio, makar svaki ostvariv cilj, a sada je, sa četrdesetak godina, u sebi nosio sumorno osećanje praznine i tinjajuća kajanja. Brzo ih je gurnuo na dno, u onu nevidljivu jamu koju svako ljudsko biće iskopa da bi se zaštitilo od sebe. Naravno, sam je, ali uglavnom...

Kad je doleteo iz Bostona u Portland, Toni se odvezao pravo u upravnu zgradu i izazvao vrlo žučnu raspravu sa dvojicom partnera. Tada mu je palo na pamet da napravi spisak ljudi kojima veruje. Ne onih za koje *kaže* da im veruje, nego onih koji zaista uživaju njegovo poverenje. Onih kojima može da otkrije tajne, s kojima može da podeli snove, pred kojima bi ogolio svoje slabosti. Zbog toga se povukao u skrovište, namestio tablu, izvadio flašu viskija i počeo da ispisuje i briše imena. Taj spisak

nije bio dug, i prvobitno je obuhvatao poslovne partnere, nekolicinu saradnika i malobrojne ljude koje je upoznao van posla, u privatnim klubovima i na putovanjima. Ali posle jednog sata razmišljanja čak i taj kratki skup smanjio je na šest imena. Naslonio se i odmahnuo glavom. Ispostavilo se da je trud bio uzaludan. Jedini ljudi kojima zaista veruje su mrtvi, mada za poslednjeg nije bio potpuno siguran.

Njegov otac, a naročito njegova majka, bili su na samom čelu spiska. Jasno je znao da su ih vreme i bol u njegovom sećanju idealizovali, da je čežnja za njima izbrisala sve njihove rđave osobine. Čuvao je kao najveće blago izbledelu fotografiju, poslednju snimljenu pre nego što je razuzdani šiparac izgubio vlast nad sobom i pretvorio sjaj u ruševinu. Sada je otvorio sef i izvadio fotografiju. Bila je plastificirana, ali on je ipak pokušao da izglati nabore, kao da će im to milovanje nekako staviti do znanja šta oseća. Njegov otac ubedio je nekog neznanca da ih fotografiše ispred poslastičarnice *Farel*, sada zatvorene. Toni, nezgrapni jedanaestogodišnjak, i njegov sedmogodišnji brat Džejkob, stali su ispred oca i nečemu se smejali. Njihova majka držala je glavu izdignutu, njeno lepo lice bilo je ozareno radošću trenutka, a otac se smešio suvo, najbolje što je umeo. Taj očev osmeh bio je dovoljan. Toni ga se jasno sećao. Osmeh njegovog oca, inženjera koji nije rado pokazivao šta oseća, neočekivano bi se ugasio i gotovo da je vredeo više jer je bio redak. Toni je pokušavao da se seti čemu

su se smejali, satima je upitno zurio u fotografiju kao da ona skriva neku tajnu, ali koliko god se trudio, izmicala mu je, mučila ga i dovodila do ludila.

Sledeća na spisku bila je Majka Tereza, a odmah za njom bili su mahatma Gandi i Martin Luter King. Svi velikani, svi idealizovani, vrlo ljudski, ranjivi, predivni i sada mrtvi. Toni je uzeo beležnicu, napisao imena, iscepio list i igrao se njime palcem i kažiprstom. Zašto je napisao imena ovih ljudi? Ovaj konačni spisak sastavio je gotovo bez razmišljanja, možda kao odraz nečeg vrlo dubokog i možda i stvarnog, možda čak nekakve *čežnje*. Prezirao je tu reč, ali ju je nekako i voleo. U prvi mah zvučala je slabički, ali bila je otporna i nadživela je mnogo štošta što je ušlo u Tonijev život i napustilo ga. Ove tri istorijske ličnosti, zajedno s poslednjom sa spiska, predstavljale su nešto veće od njega samog, nagoveštaj neke pesme, neotpevane ali primamljive, senku čoveka kakav je mogao da bude, poziv, pripadanje, nežnu *čežnju*.

Poslednje ime bilo je najteže ali ujedno i najlakše. Isus. Isus, vitlejemski dar čitavom svetu, drvodelja i navodni Bog koji je pristupio ljudskom rodu, i koji sudeći po verskim govorkanjima možda nije mrtav. Toni je znao zašto je Isus na spisku. To ime prizivalo je najjače uspomene na njegovu majku. Naravno, i njegov tata je voleo Isusa, ali ne kao mama. Poslednji poklon koji je od nje dobio nalazio se u sefu uzidanom u temelj zgrade sa skrovištem, i bio je njegova najveća dragocenost.

Dva dana pre nego što je tako silovito oteta iz njegovog života, majka je nenadano došla u njegovu sobu. Ova uspomena bila mu je urezana u samu dušu. Bilo mu je jedanaest godina i radio je domaći zadatak, a ona je stajala naslonjena na okvir vrata, sitna žena u kecelji sa cvetnim dezenom; jedan obraz bio joj je beo od brašna tamo gde se očešala kad je digla ruku da skloni uvojak kose pobegao iz marame kojom se povezala za rad. Po brašnu je znao da je plakala, jer su suze za sobom ostavile krivudav trag.

„Mama, jesi li dobro? Šta je bilo?“ upitao ju je ustajući.

„Oh“, uzviknula je brišući lice nadlanicama. „Ništa. Znaš ti mene, ponekad se zamislim, mislim o svemu na čemu sam zahvalna, na primer na tebi i na tvom bratu, i sva se raspekmezim.“ Zastala je. „Ne znam zašto, mili, ali razmišljala sam o tome kako rasteš, kako ćeš uskoro biti šiparac, otići ćeš na studije, oženićeš se, i dok sam mislila o svemu tome, znaš šta sam osećala?“ Ponovo je zastala. „Osećala sam radost. Činilo mi se da će mi srce iskočiti iz grudi. Toni, toliko sam zahvalna Bogu na tebi, i zato sam odlučila da napravim tvoje omiljene kolače, pitu od kupina i kuglice s karamelom. Ali dok sam stajala u kuhinji i gledala kroz prozor sve što nam je podareno, sve darove, a naročito tebe i Džejka, odjednom sam poželela da ti nešto dam, nešto što mi je dragoceno.“

Tek tada je Toni primetio njenu zatvorenu šaku; držala je nešto. Šta god da je bilo, stalo je u šaku njegove sićušne majke, od koje je već bio viši. Pružila je ruku i

polako otvorila šaku. Na njenom dlanu ležao je brašnom uprljan lančić sa zlatnim krstom, krhak i ženstven.

„Izvoli.“ Pružila mu je dlan. „Želim ovo da ti dam. Tvoja baka ga je dala meni, a ona ga je dobila od svoje majke. Mislila sam da ću ga jednog dana dati kćeri, ali ne verujem da će se to desiti. Ne znam zašto, ali dok sam mislila na tebe i molila se za tebe, učinilo mi se da je danas pravi dan da ti ovo dam.“

Toni nije znao šta da uradi, pa je otvorio ruku i majka mu je spustila na dlan finu zlatnu nit ukrašenu malim finim zlatnim krstom.

„Jednog dana poželećeš da ovo daš ženi koju voliš, i ja želim da joj kažeš odakle ti.“ Suze su joj se zakotrljale niz obraze.

„Ali, mama, ti ćeš joj to dati.“

„Ne, Entoni. Ubeđena sam da neću. Ne razumem sasvim zašto, ali ti treba da joj daš ovo, a ne ja. Nemoj pogrešno da me shvatiš, nameravam da tada budem živa, ali baš kao što je moja majka lančić dala meni, ja ga dajem tebi da ga pokloniš.“

„Ali kako ću znati...“

„Znaćeš“, prekinula ga je. „Veruj mi, znaćeš!“ Privukla ga je i dugo ga grlila, ne mareći što ga je možda uprljala brašnom. Ni on nije mario za to. Uopšte nije razumeo šta se dešava, ali znao je da je važno.

„Drži se Isusa, Entoni. Nikad nećeš pogrešiti ako ga se budeš držao. I znaj i ovo“, rekla je, pustila ga i zagledala mu se u oči. „I on će uvek biti uz tebe.“

Dva dana kasnije otišla je, progutana sebičnom odlukom momčića jedva starijeg od njega. Lančić još leži u Tonijevom sefu. Nikada ga nikome nije dao. Je li majka znala? Često se pitao je li to bila slutnja, nekakvo Božje upozorenje ili gest kojim mu je dao uspomenu. Gubitak majke razorio je Tonijev život, poslao ga silovito na stazu koja ga je napravila ovakvim kakav je sad – snažnim, čvrstim, kadrim da podnese ono s čim se drugi muče. Ali bilo je trenutaka, prolaznih i neopipljivih, kada se nežna čežnja provlačila između stena njegove maske i pevala mu, ili otpočinjala pesmu dok se on trudi da je brzo zagluši.

Da li je Isus i dalje uz njega? Toni nije znao, ali verovatno nije. On više nije bio sličan majci, ali zbog nje je čitao Bibliju, kao i neke njene omiljene knjige, pokušavajući na stranicama Luisa, Mekdonalda, Vilijemsa i Tolkina da nađe nagoveštaj njenog prisustva. Čak se nakratko bio uključio u gimnazijsku grupu „Mladi život“, gde se trudio da sazna više o Isusu, ali sistem hraniteljskih porodica u kom su on i njegov brat završili bacao ih je od porodice do porodice i od škole do škole, i svaki susret bio je samo priprema za rastanak, pa su društveni klubovi i sekcije postali bolni. Činilo mu se da se Isus, kao i svi ostali, oprostio od njega.

Zato je činjenica što je zadržao Isusa na svom spisku bila pomalo iznenađujuća. Godinama nije razmišljao o njemu. Na studijama se zakratko ponovo upustio u potragu, ali posle semestra razgovora i čitanja brzo je smestio Isusa na spisak velikih mrtvih učitelja.

Pa ipak, shvatao je zašto je njegova majka toliko volela Isusa. Kako da ga ne voli? Pravi muškarac, ali vešt s decom, dobar prema religijski i društveno neprihvatljivima, nasrnuo je na sistem, ali je voleo pripadnike tog sistema. Bio je sve što je Toni ponekad želeo da bude, a znao je da nije. Možda je Isus primer tog života većeg od pojedinca, ali za Tonija je bilo prekasno da se promeni. Što je više zalazio u godine, pomisao na preobražaj bila mu je sve dalja.

Nije shvatao ni Boga, pogotovo ne u vezi s Isusom. Toni je odavno zaključio sledeće: ako Bog postoji, onda je on ili ona neko ili nešto strašno i zlo, mušičavo i nepouzvano, u najboljem slučaju neki oblik hladne tamne materije, bezlične i nezainteresovane, a u najgorem čudovište koje se naslađuje uništavajući detinja srca.

„Sve su to pusti snovi“, promrmljao je, zgužvao papir i ozlojeđeno ga bacio preko čitave sobe u korpu za otpatke. Živim ljudima ne može se verovati. Uzeo je novu flašu viskija, nasuo sebi trostruku dozu, okrenuo se ka kompjuteru i uključio ga.

Otvorio je svoj važeći testament i sledećih sat vremena iskazivao svoje sumnje i netrpeljivosti unoseći značajne izmene. Zatim je odštampao novu verziju, stavio datum potpisao je i zajedno s prethodnom verzijom spustio na vrh gomile ostalih u sefu. Zaključao je sef, podesio alarm i ugasio radnu lampu na stolu. Sedeći u mraku, razmišljajući o životu i o tome ko ga progoni, nije znao da pije svoj poslednji viski.